

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izbajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 27. julija 1894.

Politiški oddelek.

Mladočeška politika.

Kdor nepristranski stvari presoja, mora reči, da Mladočehi dosedaj s svojo politiko niso imeli sreče. Njih vpliv v državnem zboru nikakor ni primeren važnosti naroda, ki ga zastopajo. S kakšnimi obljubami so pri zadnjih volitvah stopali pred narod, in kako pičle vspehe imajo danes pokazati. Kdo seveda poreče, da so temu krive neugodne parlamentne razmere. Mi se s tem ne strinjamo. Ko se je začela sedanja postavodajna doba državnega zbora in večkrat pozneje, je bil položaj zanje skrajno ugoden. Nobena stranka ni imela večine in da so znali položaj dobro porabiti, bili bi odločevali o avstrijski politiki.

Tako so pa le govorili o češkem državnem pravu in volilce mamili z visokimi frazami in tako zgubljali čas. Nadejali so se, da bodo s svojo skrajno opozicijo pritirali avstrijsko notranjo politiko do takih težav, da ne bode družega izhoda, kakor obnoviti češko državno pravo. Seveda, če bi bili količkaj jasno položaj preudarili, bi taci nad ne bili gojili, ko so vendar morali vedeti, da niti navadne večine v parlamentu za svoje državno pravo ne dobe, nikakor pa še dvetretjinske. Vedeti bi morali, da se Poljaki rajši zvežejo z levičarji in ž njimi naredo večino, nego bi dopustili, da se Šlezija zjedini s Češko in tako sleški Poljaki popuste počehenju. Mislili so, da so sami neomejeni gospodarji položaja, dočim so v resnici bili Poljaki.

Vse tiste zadrege za večino, s katero se je bojeval grof Taaffe poslednja leta, bi ne bilo, da niso Poljaki imeli pomislikov proti zvezi z levičarji. Večina iz Poljakov in levičarjev bila je vsak čas mogoča. Poljski poslanci so pa dolgo gojili nade, da mladočeški poslanci popuste svojo pustolovno politiko in nastopijo pot, po kateri so hodili Staročehi. Ko so pa videli, da Čehi nikakor ne popuste od svojega državnega prava, so pa podali levi-

čarjem roko in tako pomogli k osnovi koalicije. Stvari je pospešila Taaffejeva volilna reforma. S tistega časa, ko se je sklenila koalicija, je pa mladočeška stranka zgubila ves pomen. Poprej se je vedno nanjo nekoliko oziralo, sedaj se pa za govore mladočeških vodij v parlamentu ravno toliko zmenijo, kakor za nekdanje protisemitske govore šleškega ranocelnika Türka, kateri je v zbornici navadno vzbujal posmeh.

Sicer pa mi ne mislimo, da je z osnovo koalicije za Mladočehi že bilo vse zgubljeno. Nasprotno, imeli so najlepšo priliko, da se popno do večje parlamentarne veljave. Kot vodje nove opozicije bili bi lahko hitro pridobili veljavno mesto in kmalu bi bili nevarni postali koaliciji in vladi. Znati bi si bili morali organizovati in voditi opozicijo, znati bi bili morali zabijati kole mej koalirano stranko. Pred vsem bi se bili morali postaviti na kako stališče, na katerem bi se lahko zjedinele vse proti koalicijske stranke, in katero bi bilo privleklo tudi mnogo poslancev iz koalicije.

Češko državno pravo gotovo ni stališče, katero bi moglo zbirati nasprotnike koalicije v jedno trdno stranko. Poprijeti bi se bili morali vse drugačne politike. Postavili naj bi se bili na sedaj obstoječo ustavo, popustili njih državno pravo in narodno enakopravnost zapisali na svoj program. Za program narodne enakopravnosti se lahko naučijo vse avstrijske narodnosti in tudi pravični Nemci ne morejo imeti nič proti temu programu. Poleg tega bi se pa bili morali postaviti na demokratično stališče in pred vsem začeti boj za razširjenje volilne pravice.

S tako politiko bili bi zbrali kmalu veliko stranko. Prej nego bi bil kdo mislil, bi se bila jela kršiti koalicija. Vsi demokratični elementi bi jo bili jeli ostavljati in pridruževati se protikoaliciji. Posebno seveda bi Mladočehi bili imeli mnogo upanja, ko bi se bili morda kar za svojega polastili Taaffejevi volilni načrt z nekaterimi premembami. Ta načrt zares ni bil nekak ideal, ali je imel to prednost, da se bi bil dal izvesti z navadno večino in poleg tega so pa zanj že bili pridobljeni nekateri

višji krogi. Da so Mladočehi si postavili na tako stališče, bi koalicijsko ministerstvo bilo kmalu dogospodarilo in prišlo bi bilo v Avstriji do taci prememb, da bi nemško-liberalna stranka bila popolnoma zginila s prizorišča. Češki narod, ki bi po svojih zastopnikih bil dognal razširjenje volilne pravice, bi bil zavzel najodličnejše mesto v avstrijski politiki.

Sedaj že nekateri Mladočehi priznavajo, da so jo zavozili. Zaradi tega so se bili dne 14. t. m. mladočeški poslanci v Pragi, da so se zopet posvetovali, kako bi nadalje postopali. Reči moramo, da od teh posvetovanj ne pričakujemo prav nobenega vspeha. Zopet so jo zagazili v njih staro napako, v državnopravni program. Državno pravo je pač sedaj najmanj na mestu, ko demokratične in socialne ideje prešinjajo svet. Dokler so še neki posestniki češki bili za državno pravo, je bilo pač umljivo, da so Čehi se držali državnopravnega programa, ali sedaj, ko je plemstvo se odreklo temu programu, je pa skoro smešno še govoriti o njem. Vidi se, da dosedanje skušnje niso Mladočehov prav ničesa naučile. Treba bode torej še novih nevspehov.

Na tem shodu se je sklenilo marsikaj, kar se tudi povsem ne vjema s skrajno opozicijo. Tako so sklenili, da bodo stranka kulturne in gmotne zahteve češkega naroda tudi pri vladi doganjala. Kako so si gospodje stvar mislili, ne vemo, najbrž bodo hodili do posamičnih ministrov, kakor so levičarji, dokler so bili v opoziciji. Govorilo se je, da so pri zadnjih vratih hodili v razna ministerstva. Mladočehi so glede na svoje volilce morda prisiljeni nastopiti tako pot, ker bi jim se izneverili, ako bodo le prazni prihajali domov. Ugleda si pa s takim postopanjem ne bodo povzdignili. Vlada tudi ne bode zastonj njim ustrezala v nobeni stvari. Podpirati jo bodo morali v gotovih slučajih v zbornici, ako bi njih pomoči potrebovala. Z odločno opozicijo se tako postopanje ne strinja. Nadalje se je tudi shod izrekel, da naj Mladočehi stopijo v dosego svojih namenov v zvezo s to ali ono stranko, kakor bode ravno kazalo. Ta sklep je pač jeden najumestnejših, kar so jih sklenili, toda ni verjetno, da bi kaka večja stranka se dosti marala pogajati z Mladočehi.

Posebno pomenljivo je pa, da se v resolucijah sklenjenih na tem shodu nič posebno ne spominjajo Čehov v Šleziji. Položaj tega dela češkega naroda je najslabši in najbolj bi vsaka prava češka stranka morala zanje poganjati. S tem, da se šleških bratov ne spominjajo, pokazali so najbolje, da niso prava narodna stranka. V tem oziru postopajo prav po vzgledu Staročehov, ki so pri dunajskih konferencah bili popolnoma pozabili na šleške Čehe.

Tako postopanje je le mogoče, ker so razmere za Čehe doma tako ugodne, da sedaj niti pojma nimajo, kako se drugod preganjajo Slovani. Osoda Čehov v Šleziji je za narod češki mnogo važnejši, nego češki notranji uradni jezik, ki ne vpliva dosti na razvoj naroda.

Izrazili so Mladočehi v svojih resolucijah željo, da

bi se osnovala na češkem konservativna stranka na državnopravnem in narodnem programu. S tako stranko bi bili pripravljeni vkupe sodelovati. V tem se vidi želja, da bi se veleposestniki zopet organizovali kot narodna in državnopravna stranka in z Mladočehi skupno sodelovali. To bode ostala le prazna želja. Po tem, kar se je že vse zgodilo, ni več misliti na sodelovanje veleposestnikov in Mladočehov. Sploh pa mlajši rod veleposestnikov nima za državno pravo nobenega smisla, vodijo ga vse drugačne težnje in nazor. Za to pa na osnovo take konservativne stranke, kakeršno Mladočehi žele, ni misliti.

Sploh moramo reči, da sklepi mladočeških poslancev ne bodo povzdignili mladočeške politike, in ne bodo imeli nobenega vpliva v naši državi. Prepričal je pa nas ta shod, da mladočeška stranka ni na pravi politični poti. Tirala jo bode dalje po poti, katero je nastopila, dokler je narod ne pomedel, kakor je pomedel Staročeh.

Politični pregled.

Celjska gimnazija. — Da se z novim šolskim letom ne otvori kranjska gimnazija in slovenske paralelke v Celji, je skoraj gotovo. Ker se baš sedaj sestavlja državni proračun, je neki dunajski konservativni list opomnil, da bi se tudi za paralelke v Celji v proračun postavila primerna svota. To je pa vzbudilo silno jezo v vsem liberalnem taboru. To se kriči in zabavlja ter piše o nevarnosti za koalicijo. Pri tem se pa liberalci sklicujejo celo na vodjo nemških konservativcev Ebenhocha, ki je nedavno na nekem shodu rekel, da mora vsaka treh koaliranih strank odložiti vse tiste zahteve, ki so nasprotno načelom jedne ali pa obeh drugih koaliranih strank. Po mnenji nemških liberalcev so baš paralelke v Celji taka stvar, ki naj se odloži, dokler že se ne izvrši volilna reforma. Pri tem nemškoliberalni listi napadajo tistih šest slovenskih poslancev, ki so ostali še v konservativnem klubu, pozivljajoč, da naj kar izstopijo, če mislijo s svojimi zahtevami le zdražbe delati. Ko bi nemškonarodni listi pisali proti celjskim paralelkam, bi mi potem nobene važnosti ne pripisovali, ali ko so se pa oglasili največji dunajski liberalni listi, ki imajo zvezo z vlado, pa moramo reči, da ni skoro nobenega upanja, da bi še kmalu paralelke dosegli.

Hrvaški ban baje misli v kratkem odstopiti. Odnosaji mej Ogersko vlado in banom niso posebno prijateljski, od kar so ogerski liberalci bana bili na led speljali, da je šel poskušat sestavljati novo vlado. Ban je mislil, da ga bode vse ogersko podpiralo, ko mu je nekaj liberalcev v zasebnem pogovoru izustilo nekaj prijaznih besed. Ko je pa prišlo do resnice, je pa videl, da mu na Ogorskem nobeden ne zaupa. Zaradi tega ban nikakor ni več naidušen za ogerske liberalce in vlado in posebno nima veselja delati več za mažarstvo na Hrvaškem. Wekerle pa tudi več ne mara za bana, ki ga je hotel izpodriniti. Vladi ogerski pa bi sedaj vendar ne bilo ugodno, ako bi šel Khuen Hedervary, ker ima še preveč družih težav. Tako odločnega naslednika bi mu bilo težko dobiti. Zaradi tega je pa ogerska vlada poslala reškega guvernerja, ki je banov prijatelj v Zagreb, da je prigovarjal Khuena Hedervaryja, naj še nekaj časa ostane. Najbrž se je ban dal pregovoriti in bode ostal, dokler mu ne dobe sposobnega naslednika. Dolgo sedanja ban gotovo več ne ostane. Za Hrvate njegov odhod nima posebnega pomena, ker njegov sistem še vedno ostane.

Bosna in Hercegovina. — Starčevićev Folnegović je bil v Bosni in se je seznanil dobro s tamošnjimi razme-